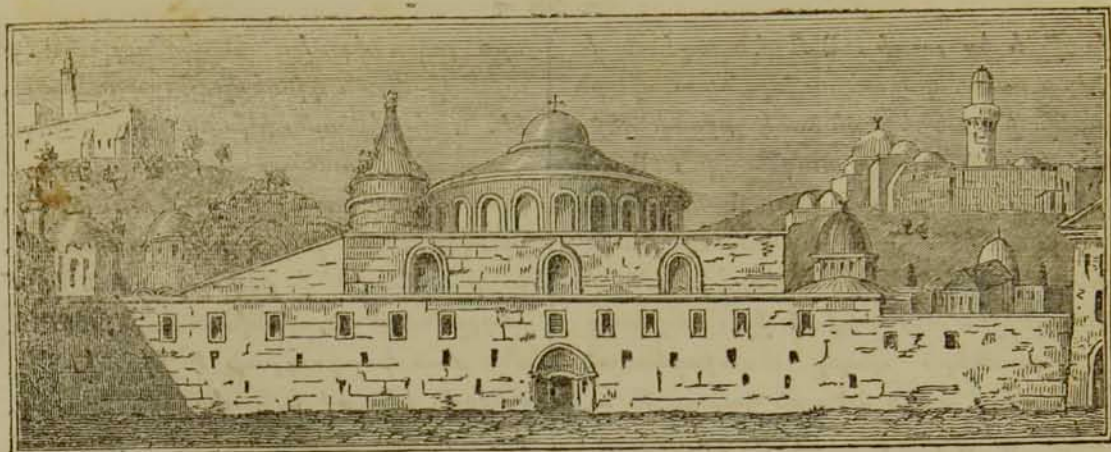

ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 5.

ԱՄՍԱԳԻՐ

ՄԱՅԻՍ 31
1876.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆՍԱԽԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

ԳԱՂԱԳԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ

Երբ միջնորդութի մէջ այն մեծ արհաւիրքներէն մին կը պատարաստուի, ուրով գոգցես համօրէն բնութիւնն կը նկրտի իւր խանգարուած հաւատարաւ կշռութիւնն ձեռք բերել, այն ժամաւ նախ կը տեսնուի որ բոլոր կենդանիք սրշտորուած են մի գաղտնի և անպատում յուզմամբ, Թռչունք վրդովուած՝ վեր ՚ի վայր կը թռանին, միմեանց կրնգհարին, խաղաձեւ ճանապարհներ կը գծեն եւ շտապաւ իրենց բոյներն կ'որոնեն, որոյ ճանապարհն գոգցես մեռացած են: Անասունք հատկեալ և խռովեալ հազիւ հազ կը շնչեն: Տէրեւք իսկ կը տատանին անշարժ օդոյն

Ժ.Ա.

մէջ: Համօրէն բնութիւնն գոգցես կը պատրաստուի մի սոսկալի տեսարանի համար: Ամեն արտաճենք առ վայր ինչ գոգցես մի շունչ կը շնչեն, մի կեանքով կը շարժին, քանզի սոսկումն հաւտարակ է ամենեցուն:

Ընկերական միջնորդութի մեծամեծ ճգնաժամերն եւս սոյնօրիսի նախընթաց երեւոյթներն ունին: Ամեն տէրեւ կը շարժի մարդկային ազգի մեծատարած անառիկ մէջ: Մի չփոթ բնազդումն երկիւղ կը զարթուցանէ ընկերութեան յետին դատաւարդերուն մէջ, յետին խորերուն մէջ: Ամենէն անդրադարձ և թմրած մարդն անգամ կը

խաղի և կը յուզի : Ամենէն տգէտն և թշուառն , որոյ տեսութիւնն ու միտքն ամբողջութեամբ են անձուկ չըջանի մէջ , կը վրդովի եւ կը տագնաւի : Ամեն բերան կը մարդարէանայ : Ամեն բերան կը գուշակէ : Այս ընդհանուր թախ-
ծութեան մէջ գոգցես մարդկութիւնն իւր վերջին շունչն պիտի փչէ : Տեղ տեղ հարցումներն պարզ առաջարկուած են . բայց ամեն տեղ մի հարցումն աւելի կը կրկնուի . — Ո՞ր կ'երթանք : Կառքի մէջ քնացած ճանապարհորդի նման կը զարթնու մարդկութիւնն , երբ յանկարծ զգացման մի արագա-
սահ զառ ՚ի վայրի կը հանդիպի :

Սակայն ամեն ժամանակ փոթորիկն չըգար փոթորիկի նախազգացումէն յետոյ : Շատ անգամ մթնոլորտի անորոշ դրութենէն զինի՝ կը տեսնես , որ երկինքն իրեն սովորական կերպարանն կը ստանայ , օդն՝ իւր ձգողական զօրութիւնն , բնութիւնն՝ իւր նախկին տեսքն : Թէ և տեղի ունեցաւ մթնոլորտի մէջ յեղափոխութիւն , բայց հաւասարա-
կշուութիւնն հաստատեցաւ , բնութիւնն իւր նպատակին հասաւ եւ կենդանի արարածոց նախազգացումներն արդարացան նոյն իսկ իրենց պատրա-
նաց մէջ :

Այնպիսի քաղաքական կացութիւններ կան , որ յանդգնութիւն կը լինի գուշակել՝ թէ հոյ և սրոյ այս ինչ սոսկալի երեւոյթն այս ինչ լուծումն պիտի ստանայ : Ինչպէս ընկերական , նոյնպէս և ֆիզիքական աշխարհի մէջ Նախասնամութիւնն է , որ միայն գիտէ եւ կը ճանաչէ անակնկալ խոտորումներն և խոտորեցուցիչ զօրութեանց պատճառներն : Նախասնամութիւնն իւր մեղ շրջապատող իրողութեանց մէջ այնչափ բաղմամբատկած է փո-
փոխումներն եւ իրենց լուծումներն ու ելքերն , որ անկարող ենք ամէ-

նրն ըմբռնել եւ հասկանալ : Մեր այսչափ միայն գիտեմք հաւաստեալ , թէ Նախասնամութիւնն այնպէս կարգադրած է ամեն բան , որ ոչ պատճառն կարէ ստել իւր հետեւանաց , ոչ սկզբունքն՝ իւր եղբակացութեան , ոչ գաղափարն՝ իւր զարգացման կամ ընդլայնման : Նախասնամութիւնն ամեն բան կարգադրած է կշռով , համարով , թուով և չափով : Թէեւ միջոցներն բաղմամբատկ են , բայց նըպատակն մի է և անփոփոխ :

Քանի որ այսպէս է , ՚ի բայց կը թուուի մեք ամեն գուշակութիւն , ամեն քաղեղութիւն , չենք համարձա-
կիր ապագայ ճանապարհին իջեւաններ ծրագրել , կայսրաններ հաստա-
տել , այլ միայն կ'աւեմք որ ներկայ վայրկեանն յի է մեծամեծ նախազգացումներով և ակնկալութեամբ : Բազմութիւնն գոգցես հասկնալ կը չնչ բնազգման ծանր ճնշման տակ : Աշխարհ համայն կըսպասէ . աշխարհ համայն ականջ կը դնէ . ղէն ՚ի ձեռս կը ննջէ մարդ և խաղաղութեան համար խորհելէն զինի , պատերազմ կ'երազէ : Ամեն դրութիւն կասկածաւոր է . ամեն խորհուրդ անհաստատ . ամեն յարբերութիւն ձգտեալ և գոգցես ամեն ինչ կը նկրտի վախճան ստանալ , եւք ստանալ :

Մի մեծ հարց , մի մասամբ նոր խնդիր կ'առաջարկուի ահա մեր հին աշխարհի մէջ : Ի՞նչ է այս խնդիրն , ի՞նչ է այս հարցն : Երկար ժամանակ է , որ հազարաւոր օրագիրներ , հազարաւոր դրածքներ , քաղաքական բեմերու հազարաւոր արձագանքներ յաճախ կը կրկնեն սոյն հարցն : Եւ ի՞նչ է այս հարցն . — Ոչ այլ ինչ , եթէ ոչ , որ ներկայն կը բաժնուի յանցելոյն . նոր ձեւն կառավարչական կը փոխ-
նորդէ հնոյն . պատանքն կը պատուի

եւ դերի բռնուած տպագայն դուրս
կ'ելին իրրեւ որդն մետաքսագործ իւր
բոժոժի մէջէն : Այս ամենն շատ պարզ
է . այսպիսի կերպարանափոխութիւն-
ներ գրեթէ ամեն ժամանակ կը պա-
տահին : Աշխարհի անասան յառա-
ջագիմութիւնն ուրիշ բան է , եւ այն
է , ինչ որ մենք կը տեսնենք : Ընկերա-
կան յառաջագիմութիւնն ուժգին ու-
տումներով կը կատարուի , յորոյ միայն
ոյժն կը սպառի եւ միւսն կը յաջորդէ .
ուստի եւ շատ հաւանական է , որ ներ-
կայ վայրկեանս այն ուժգին ուտում-
ներէն մին է , որով իրրեւ պարանի
հանգոյցներով կը չափուի մարդկու-
թեան նաւու շարժումն : Բայց ինչ է
այս շարժման անունն : Ի՞նչ ծովեր ,
ինչ երկիր կը դիմէ այն նաւն : Ո՞րն է
մարդկութեան վախճանի ճշմարիտ կա-
տարումն : — Հաւասար կ'ասէ , որ մարդն
միայն յաւիտենականութեան մէջ խա-
րիստ կը ձգէ . յաւիտենականութիւնն
է ճշմարիտ նաւահանգիստն , եւ այն
տեսանելի աշխարհիս փոփոխութիւն-
ներն ու յեղաշրջումներն ենթարկուած
են Աստուծոյ գիտաւորութեան , որ
ունի անտեսանելի աշխարհին նկատ-
մամբ : Փիլիսոփայութիւնն ամենեւին վերջ
նական սահման չը դնէր մարդկային
վիճակի այն փոփոխութեան եւ զար-
գացման : Փիլիսոփայութեան համար
մարդկային ազգի կատարեալ վախճանն
կամ ճակատագիրն ոչ այլ ինչ է , եթէ
ոչ մի աստիճան առ աստիճան եւ ան-
սահման կատարելագործութիւն ընկե-
րական վիճակի . մի մշտատեւ եւ ա-
ւելի եռանդուն գործունէութիւն , մի
տեւական եւ աւելի ներգաշնակ յա-
ռաջադարձութիւն . ահա այս է մեր
յիշդի յաւիտեան անհանգիստական դի-
ճըն : Իբր գլուխ ամեն յառաջդի-
մական տարբայ՝ մեր դարն ընդու-
նած է զաղատութիւնն , որոյ ներքեւ

ինքնին կ'իմացուի հաւասարութիւնն
իրրեւ երաշխաւորութիւն եւ արդիւնք
ազատութեան :

Սակայն հարեւանցի գիտողներն եւ
սխալ վճիռներու սիրահարներն են մի-
այն , որոնք կ'ասեն ամեն օր . — Ահա
հասած է վերջին կռիւն ազատութեան :
Վերջին կռիւն աղապտութեան : Ազատու-
թիւնն մինչեւ աշխարհիս վերջն կռիւ-
ներ պիտի ունենայ , վրաս զի ընկերա-
կան կազմակերպութեան ամեն կարելի
եղած ձեւերու ներքեւ ազատութիւ-
նըն թշնամիներ պիտի ունենայ : Կռիւ-
աղապտութեան : Եւ ի՞նչ է այս կռիւն ,
եթէ ոչ նոյն ինքն ազատութիւնն ,
որ կը մարտնչի բռնակալութեան դէմ :
Բայց մի թէ ապերասանութիւնն եւս
չը մարտնչէր բարեկարգութեան սիրդ-
բան դէմ : Միթէ չէ՞ք տեսներ շա-
տանգամ , որ մարդկային գերգաստանն
երկու մասն կը բաժնուի , մին կը հա-
մախքի այս ինչ բառի շուրջն եւ միւսն
այն ինչ բառի : Մին զայս կը պաշտ-
պանէ եւ միւսն զայն : Այս երկու կու-
տակցութիւններէն կամ խումբերէն ո՞-
րուն կը պատկանի արդեօք իրաւուն-
քն . ո՞ր խումբն արդեօք աւելի լաւ
կազմուած է : Ստուգիւ կը խօսիմք , որ
գժուարին է պատասխանել այս հարց-
ման : Իւրաքանչիւր խմբի կամ կու-
տակցութեան մէջ կը գտնուին թէ՛ բա-
րեբարոյ մարդիկ եւ թէ՛ կամակոր մար-
դիկ : Այնպէս որ երկու կուտակցու-
թեան խումբերու մէջ աւելի համակ-
րութիւն կը նշմարուի , քան թէ իւրա-
քանչիւր խմբի անհատներու մէջ : Ճիշ-
մարիտ յարաբերութիւններ հաստա-
տելու համար պէտք է իւրաքանչիւր
խումբն վերստին բաժնել եւ իւրաքան-
չիւր խմբի մէջ գտնուած բարեբարոյ
մարդիկն միացնելով՝ առանձին բանտի
կազմել , իսկ իւրաքանչիւր խմբի կա-
մակորներն միացնելով՝ առանձին բա-

նակ կաղմել, վասն զի իսկական բա-
ժանումն և իսկական անհաշտութիւնն
այսպէս միայն կը սահմանուի — Բարի
մարդիկ և չար մարդիկ : Այս է անհա-
շտմարիտ կուսակցութիւնն, որով աշ-
խարհս երկու բաժնուած է : Առա-
ջին կուսակցութեան բոլոր անդամնե-
րն հիմնովին մի և նոյն բանն կամին,
իսկ երկրորդ կուսակցութեան անդա-
մներն մի և նոյն դիտաւորութիւնն ու-
նին : Բարութեան բոլոր ազատասէր-
ներն բարեկարգութիւն կ'ուզեն : Բա-
րութեան բոլոր աւելական բարեկա-
մներն ազատութիւն կ'ուզեն, իսկ ընդ-
հակառակն ամեն չար մարդիկ, ինչ
դրօշակի տակ որ գտնուին, անհնա-
րին կերպիւ կ'ատեն ազատութիւնն
ու բարեկարգութիւնն : Ազատութիւն
եւ բարեկարգութիւն կ'ասեմք, վա-
սըն զի ազատութիւն և բարեկարգու-
թիւն ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ երկու
անուն ընկերական Բարօրութեան : Ո՞չ ա-
յսպէն ազատութիւնն բարեկարգու-
թեան մի մասն է : Ո՞չ ապաքէն բարե-
կարգութիւնն ազատութեան երաշ-
խաւորութիւնն է : Ո՞վ կարող է սի-
րել մին՝ առանց միւսոյն : Ո՞չ ապա-
քէն ազատութեան և բարեկարգու-
թեան կամ կարգասիրութեան ար-
մատն սրտի մի և նոյն սահմանին մէջ
կը գտնուի : Ո՞չ ապաքէն երկրորդն
եւս արգարութեան և մարդասիրու-
թեան գաղափարի մի և նոյն արմատէն
կը ծլին : Այս պատճառաւ է, որ կը
կրկնեմք թէ աշխարհի մէջ երկու կու-
սակցութիւններ միայն կան — Բարի
մարդիկ և չար մարդիկ :

Այս բաժանումէն կը հետեւի ա-
հա, քանի որ կուսակցութիւններն
ճիշդ իրենց յատկութեամբ, այսինքն
ի բարի և ի չար չեն որոշուած, միշտ
իւրաքանչիւր կուսակցութեան բարե-
բարց անդամն կը շառագնի երբ իւր

կամակոր ընկերաց հետ կ'ընթանայ,
ճշմարիտ ազատասէրն կը շառագնի,
երբ այն շահախնդիր և անխիտանու-
թիւն սիրող խաժամուժին մէջ կը գրա-
նուի, որոնք իրեն պէս ազատութիւն
բաժն կը կրկնեն բայց չը գիտեն թէ
ինչ է ազատութիւնն, խաղաղասէրն
կը շառագնի, երբ իւր շուրջն անպարծ
և ինքնահաւան խուժան կը տեսնէ :

Քանի որ իրերն այսպէս են, ո՞վ կա-
րող է խաղաղութեան յուսալ, ո՞վ կա-
րող է գուշակել թէ այս ինչ տարի
այս ինչ ամիս խաղաղութիւնն պիտի
թաղուորէ : Ո՞վ քննած է ժողովրդեան
երակներն, ո՞վ զննած է ազգաց բնու-
ւորութիւններն, ո՞վ կարող է սահման
գնել անհատներու յուզումներուն :
Երբ ընկերական աշխարհին մէջ փոթա-
րիկներու երեւոյթներ կը նշմարուին,
մարդ կարող չէ գուշակել՝ թէ ինչ
վախճան կ'ուենենան : Հետեւապէս շատ
անգամ կը միտալին այն մարդիկն, ո-
րոնք կ'ուզեն ժողովրդեան բախտն ար-
նորինել, կ'ուզեն իրենց անհատական
խորհուրդն ու իղձն՝ իրրեւ բովան-
դակ ընկերականութեան խորհուրդ
եւ իղձ ծախել : Գեղեցիկ բառ է ա-
զատութիւնն ամեն լեզուաց մէջ, եւ
ամենագեղեցիկն կարելի էր համարել
զայն, եթէ սէր բաժն չը լինէր : Ազա-
տութիւնն այնպիսի մի բառ է, որուն
ամեն մարդ կը փափագի, որուն հետ
կապուած է մարդոց արժանաւորու-
թիւնն, բայց միթէ ամեն մարդ մի և
նոյն կերպիւ կը փափագի, միթէ շատ
մարդիկ լի ազատութեան անունէն
չեն հրապուրուիր առանց բռն հու-
թիւնն հասկնալու : Պատէ կ'ասէ.
« Եթէ միանգամ խուժանն հրապու-
րուի յանուն ազատութեան, այ-
նուհետեւ կուրօքէն կը հետեւի, ուր
որ առաջնորդուի, բաւական է միայն,
որ ազատութեան անունն լի է : Ազա-

տութեան եւ փառաց անունով շատ անգամ բաղմունքիւնն ոտքի հանուած է . երբ այս երկու բառն հնչուած են , ժողովուրդն յառաջ վազած է : Բայց մի թէ կարող ենք ասել , որ ժողովուրդը իսկապէս հասկցած է ազատութեան նշանակութիւնն : Դեռ շատ և շատ ժամանակ պէտք է , որ ժողովուրդը սիրէ զազատութիւնն իբրեւ ըսկրդեունք , և ոչ թէ իբրեւ լոկ բառօգահնչիւն : Մեր հրապարակութեանը , որք ընդհանրապէս խոստ սակաւ կը ճանաչեն զժողովուրդն , նորա հետ սակաւ յորարեբութիւն ունենալուն համար , կ'անդիտանան , որ քաղաքագիտական զազախոսներն այնչափ զիւրու չեն թափանցիր ժողովրդեան ըստորին թանձր դասու մէջ , ինչպէս որ կը թափանցին նաւրբ դասուն մէջ : Ժողովրդեան ստորին դասերն այնչափ ծանօթութիւն չունին անցած դարձած իրողութեանց վերայ , և շատ անգամ ինչ որ քաղաքագէտներն տարիներով կը խորհին , ժողովուրդն մի օրուան մէջ կը տապալէ : Վասն զի շատ հազիւ պատահած է , որ քաղաքագէտներն այն խորհին , ինչ որ ժողովրդին օգտակար է . շատ հազիւ պատահած է , որ քաղաքագէտներն չը շեղին ընդհանուր արդարութեան ճանապարհէն : Եւ մի թէ ամեն օր չը ներկայանար մեզ սոյն ճշմարտութիւնը , մինչդեռ կը սպասուի , որ ընկերական հօրիջնին վերայ խաղաղութեան մարդիկ երեւին , արդարութեան մարդիկ երեւին . ընդհակառակըն կ'երեւին պատերազմի մարդիկ , արիւնհեղութեան մարդիկ , զրկողութեան մարդիկ :

Եթէ խաղաղութեան մարդիկն շատ լինէին , աւելի շատ ազօթքներ պիտի բարձրանային յԱթո խաղաղութեան և աւելի պակաս պիտի լինէին հառա-

չանք ու հեծեծանք զրկողութեան :

Եթէ խաղաղութեան մարդիկն շատ լինէին , աւելի շատ խաղաղ խորհրդականներ պիտի լինէին թագաւորաց խորհրդարաններու և ժողովրդոց ժողովներու մէջ :

Եթէ խաղաղութեան մարդիկն շատ լինէին , աւելի շատ պաշտպաններ պիտի գտնուէին արդարութեան և ճշմարտութեան , որք հաստատուն հիմունք են խաղաղութեան :

Մենք կանխաւ տեսցինք , որ իւրաքանչիւր կուսակցութեան ծոցին մէջ կը գտնուին բարի մարդիկ . բայց կը համարձակիմք ասել , որ սոյն մարդիկն եռանդն և կարական որոշումն չունին : Սոքա է ապէս բացասական մարդիկ են : Արդարեւ նոքա չարն չեն քաջալերեր , բայց և ոչ բարին յաղթող կը հանդիսացնեն : Սոքա չարն պիտի արդիւնին , եթէ համարձակին , բայց չեն համարձակեր : Սոքա չեն համարձակիր մինչեւ անգամ իրենց փափոքն բացարձակ յայտնել : Սոքա համազումն կը ստեղծ կարծեաց ազդակներու առջեւ : Սոքա ինքնին համարձակ են եւ թերեւս անձնուէր . բայց երկչոտ են բառերու առջեւ :

Սոքա համազումներն խոր են և հզօր , բայց իրենք մակերեւութէն կ'ընթանան , և հառաչելով ինչ ինչ սովեստականութեան շուրջն կը դեգերին : Չարն չափաւորեւ եւ երբեմն գունաւորեւ , այս է ահա՛ սոցա խղճի վերջին ապաստանարանն կամ անդորրութեան միջոցն : Սոքա կընկճին փոթորիկի առջեւ , որ իրենցմէն յետոյ պիտի չը աւելէ : Սոքա լաւ օրերու կը սպասեն , բայց իրենց զիջողութեամբ բնաւ պիտի չը դան սոյն օրերն :

Այսպէս են մեր դարու բարի մարդիկն , իսկ մեր թշուառութեանց եւ աղէտից արուեստագէտներն աւելի

վատահ են, աւելի պարզախօս և ինչ
ինչ նկատմամբ աւելի անձնացիր: Ի՞նչ
է սորա պատճառն, եթէ ոչ որ մեր
դարու բարեբարոյ մարդիկն իսկ մեծ
հաւատ չունին արդարութեան վերայ.
և սակայն անուրանալի ճշմարտութիւն
է այս, որ միայն արդարութեան վերայ
ունեցած հաւատն կարող է ճշմարիտ
ղօրութիւն տալ ազգաց: Քանի որ ար-
դարութիւնն և իրաւունքն լոկ բա-
ւեր են ՚ի բերան քաղաքագիտաց, ՚ի
բերան ազգաց, ընկերականութիւնն
տակաւին շատ փոթորիկներու պիտի
հանդիպի. տակաւին շատ որոտումներ
պիտի լսէ, տակաւին շատ պիտի ահ
ու դողով պաշարուի:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ. ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Ս. Էջմիածնի Սինօգէն ներկայ տա-
ւոյս 1 Մարտ ամսաթուով և 431 թը-
ւահամարաւ եկած Պաշտօնագիր մը
հետեւեալը կը ծանուցանէ:

Բնիկ Ռուսիոյ Աղէքսանդրապօլ քա-
ղաքէն Մարտիրոս Վարդապետ Տօնա-
կանեանց՝ որ երբեմն Սրբոյն Գայիտ-
նեայ Վանուց վանահայրն էր. 1866
թուականին փախչելով դաղանի իւր
պաշտօնատեղիէն՝ Աղէքսանդրապօլ
կ'երթայ և հոն մանկավարժութեան
կը պարապի. սակայն իւր անհանգիստ
և խռովայոյզ բնաւորութեամբը չիւր-
նայով մնալ հոն՝ քանի մը տարիէն
Տաճկաստան կ'անցնի, ուր կը յաջողի
Ղօշականուց վանահայրութիւնը ձեռք
բերել ու և է եղանակաւ: Բայց հոն

ալ չկրնալով շարունակել՝ առանց գի-
տութեան կեդրոնական Կրօնական Ժու-
ղովոյ կը գառնայ ՚ի հայրենիս իւր, և
հոն ոչ միայն ՚ի նպաստ անձին ինքնու-
րոյն հանգանակութիւններ ընելու,
այլ և անվայել գնացիւք ժողովրդեան
գայթակղութեան և բամբասանաց ա-
ռիթ տալու կը յանդգնի: Թէեւ ՚ի
Հոգեւոր Իշխանութենէ շատ անգամ
կը խրատուի ու կը յանդիմանուի,
բայց չզգաստանար բնաւ և ապերա-
սան ընթացից մէջ կը յարատեւէ:

Մինչդեռ Ս. Էջմիածնի Սինօգը
յիշեալ Վարդապետն ՚ի Սեւան զրկե-
լու և հոն զանի ապաշխարանաց են-
թարկելու վճիռ կուտայ, նա չուզե-
լով հնազանդիլ տնօրէնութեան Հոգե-
ւոր Իշխանութեանն՝ դաղա իմն Երե-
ւան կը մեկնի, քաղաքական իշխանու-
թեան կը դիմէ և բողբ կը բառնայ.
և երբ կը տեսնէ՝ թէ ձեռնունայն կը
մնայ իւր անիրաւ բողբանաց մէջ,
նորէն Աղէքսանդրապօլ կ'երթայ իւր
անուղղայ և գայթակղեցուցիչ ընթաց-
քը շարունակելու, ընթացք մը՝ որ
հակառակ էր կանոնաց կուսակրօն հո-
գեւորականութեան և Քրիստոնէու-
թեան և մարդկութեան. մանաւանդ
զի նա առ ոչինչ գրելով իւր խռովա-
յոյզ բնաւորութիւնը և անվայել ու
գայթակղեցուցիչ բարքն ուղղելու հա-
մար Հոգեւոր Իշխանութեան կողմանէ
գործադրուած համաղղական կերպե-
րը՝ բողբորովն կ'ըմբոստանայ, եւ իւր
ընդդէմ կանոնաց Եկեղեցւոյ և Քրիս-
տոնէութեան վարած անառակ և ըս-
տահակ դնացքը կ'ուզէ յառաջ տա-
նիլ. ուստի Սինօգը ամենայն Հայոց
Վեհ. Հայրապետի հրամանաւ լուծեց
խսպառ ՚ի քահանայութենէ՝ յիշեալ
Տօնականեանց Մարտիրոս Վարդապե-
տը ըստ կանոնաց Ս. Եկեղեցւոյս Հա-
յաստանեայց՝ իբրեւ անարժան կոչ-